

שמעתא עמיקתא

גליון ת"י | פרשת וישלח | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לחנוכה

מצות הדלקת נרות חנוכה

מכ"ה בכסלו מדליקין נרות בערב, בכל לילה ולילה שמונה לילות, להראות ולגלות הנס. והיא מצוה מדברי סופרים. [עיי' שו"ע (סי' תרע"ט) אות א].

עשיית מלאכה לפני ההדלקה

אכילה ושאר צרכיו לפני ההדלקה
אסור לאכול או להתעסק בשאר דברים חצי שעה לפני זמן חובת ההדלקה (מהשקיעה או מצאה"כ למר כדאית ליה ומר כדאית ליה, עיין לקמן), ואפילו אם התחיל פוסק. [מ"ב (סי' תרע"ט) אות ט] ושעה"צ (אות יד). וד"ן זה נוהג אף בנשים. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש חנוכה פט"ז אות א)].

אפילו ללמוד אסור חצי שעה לפני שהגיע זמן ההדלקה (י"א שהיא בצה"כ וי"א בשקיעת החמה). ומ"מ הנוהגים להדליק בזמן שקיעת החמה יכולים להקל ללמוד עד השקיעה. [מ"ב (סי' ט) ושעה"צ (אות יד)]. ודעת הגר"ק זצ"ל (חוט שני חנוכה עמי' שיח) דמסתבר שלמוד הלכות חנוכה מותר בכל גוונא דמסתמא ויזכר שצריך להדליק. [וכשמגיע זמן ההדלקה מפסיק תלמודו. [מ"ב (סי' ט)].

מי שתורתו אומנתו
אף מי שתורתו אומנתו צריך לבטל ת"ת כדי לקיים מצות נ"ח בזמן. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פט"ז אות א)]. אולם דעת הגר"ח שייברג זצ"ל דאין עליהם לבטל ת"ת כדי להדליק בזמן, אלא נשתיים ידליקו בערב. ועיי' משי"כ בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון רמ"ג]. ובחול"ל שמדליקים בבית ולא מדליקים ברה"ר אין צריך לבטל ת"ת כדי להדליק בזמן. [הגרשז"א זצ"ל (פניני חנוכה עמי' קעז)].

סגירת הניווט על מנת להדליק בזמן
יש לסגור הניווט על מנת להדליק נ"ח בזמן, ואם פרנסתו תלויה בחנות הפתוחה בזמן ההדלקה, ואין לו את מי להשאיר בחנות, צריך למנות שליח שידליק עבורו. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ג פ"ג אות א)]. ולענין הנוהגים להדליק בתוך הבית (כגון בחו"ל) יעויין להלן.

זמן ההדלקה

י"א שאין מדליקין נ"ח קודם שתשקע החמה [שו"ע (סי' תרע"ט) אות א], אלא בצאת הכוכבים. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי' א) אלא בהש"ע]. וי"א שיש להדליק בזמן השקיעה. [מ"ב (סי' א)]. וי"א שכן מנהג ירושלים והקפיד להדליק בדיוק בתחלת השקיעה. [הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק חנוכה עמי' עא)]. וי"א שכוון שזמן השקיעה האמיתי אינו ברור לנו, וקיי"ל שאין מקדמים ההדלקה קודם השקיעה, יש להדליק קרוב לעשר דק' אחר זמן השקיעה שבלוחות. [הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק עמי' עא)]. ובדרך זה כתי' האג"מ (ח"ד סי' קא אות א). וכל אחד ינהג כמנהגו.

הכנת החנוכה לפני זמן ההדלקה
אפילו הנוהגין תמיד להדליק בצאת הכוכבים אחר תפלת ערבית, מן הנכון שיכינו עכ"פ השמן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית, כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית להדליק. דאם יעשה הכל אחר תפלת ערבית בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן ההדלקה והוא חצי שעה. [מ"ב (שם)].

להדליק מפלג המנחה
אם הוא טרוד ולא יהיה לו פנאי להדליק בזמן, יכול להקדים להדליק מפלג המנחה ולמעלה [שו"ע (סי' תרע"ט) אות א], והיינו שעה רביעית קודם צה"כ (וחשבין השעה לפי קוצר היום דהיינו שעות זמניות). [מ"ב (סי' א)]. ויברך על ההדלקה. [מ"ב (סי' א)]. ובלבד שיתן בה עמי' עא]. ויש לתכלה רגל מן השוק. [שו"ע (שם)]. ואם לא נתן בה שמן רק כשיעור חצי שעה כנהוג בכל יום יחזור ויתן בה שמן וידליק ומ"מ לא יחזור ויברך. [מ"ב (סי' ד)].

הקדמת תפלת מעריב להדלקת הנרות
המדליק בצאת הכוכבים, לכתחלה יתפלל מעריב ומיד לאחר מכן ידליק. [מ"ב (שם) סי' א] ובאור הלכה (ד"ה לא במאחרין). ומ"מ אם דרכו להתפלל מעריב בשעה מאוחרת, א"צ להקדים להתפלל לפני ההדלקה. [הגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד) והגרשז"א זצ"ל (פניני חנוכה עמי' קסז)]. ועיי' במש. עמיקתא גליון ל"ח].

יצא להתפלל ופגע בני"ח
העומד לצאת מביתו ולהתפלל מעריב ופגע בנרות חנוכה (המוכנות להדלקה) אחר שהגיע זמן ההדלקה, עליו להדליק ואח"כ להתפלל מעריב. [ע"י בתורת חיים (לגרי"ח) וזונפלד, חנוכה אות ו] ובשמעתא עמיקתא גליון פ"ג]. ואף אחרי שהדליק נר ראשון, עליו לגמור להדליק שאר נרות שהם מחמת הידור מצוה, לפני שהולך להתפלל. [דאף בנרות מחמת הידור שידק משום "אין מעבירין על המצוות", עיי' במ"ב (סי' תרע"ט) אות א]. וכן פסק המהר"ש (דעת תורה סי' תרע"ב ד"ה ע"ד דגומר בכ"ה), עיי"ש טעמו. ועיי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון פ"ג].

להמתין לאשה
אם אשתו לא נמצאת בשעת ההדלקה ורצונה שימתינו לה, יש לעכב ההדלקה משום שלום בית. והכל לפי הענין. [הגר"ח שליט"א בשם הגרי"ח זונפלד זצ"ל (נר חנוכה פ"ב הגה ח)].

זמן ההדלקה לנוהגים להדליק בתוך הבית
י"א שבמקומות שנוהגים להדליק בתוך הבית א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק [רמ"א (סי' תרע"ט) אות א], ומ"מ אם מדליק בפתח הבית כשהוא פתוח, טוב שיזהרו בזה, כיון שיש הכירא לעוברים ושבים. [רמ"א (שם) ובאור הלכה (ד"ה ומימ)]. ואם מדליק תוך הבית יש להדליק כשבני הבית מקובצים יחד. [מ"ב (סי' תרע"ט) אות א]. ועיי' משי"כ בזה לקמן לענין המדליק מאוחר בלילה.

הדלקת נרות חנוכה מאוחר או בזמן על ידי שליח
החושש שיגיע מאוחר לביתו (כחצי שעה אחר צה"כ) ולא יוכל להדליק בזמן, עדיף שישלח שליח כדי לקיים ההדלקה בזמן. [הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ז אות יד), הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ד הגה 65) והגר"ח זצ"ל (נר חנוכה פ"ב הגה ט)]. דלא כהשבט הלוי (ח"ד סי' סו) דאם יכול להדליק מאוחר בלילה ידליק עיי' עצמו. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון פ"ג].

שליח ידליק בזמן עיי' שליח. [הגרשז"א זצ"ל (פניני חנוכה פ"ח עמי' קע - קעא), הגר"ח זצ"ל (חוט שני חנוכה עמי' שז) והשבט הלוי (שם)]. ואם יוכל להדליק בשעה מאוחרת בעצמו או מפלג המנחה (בעצמו), דעת הגרשז"א זצ"ל (פניני חנוכה פ"ח עמי' קע - קעא) שידליק מפלג המנחה. וכל זה אם מדליק בפרסום, אבל המדליק בתוך ביתו (כגון בחו"ל), אינו זקוק להדליק עיי' שליח אלא ידליק כשיגיע לביתו. [הגרשז"א זצ"ל (שב"י פ"ב עמ' פא)]. (ועיי' לקמן לענין הברכות בהדלקה עיי' שליח).

עבר ולא הדליק בזמן
שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה, שאז העם עוברים ושבים ויש פרסום הנס. ואם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה [שו"ע (סי' תרע"ט) אות א]. עד עמוד השחר, אף אם לא נשאר חצי שעה עד עמוד השחר. [מ"ב (סי' יא) ושבת הלוי (ח"ה סי' קנו אות ב)].

ברכה על ההדלקה שלא בזמנה
המדליק בפנים צריך לברך על ההדלקה אף אם עבר זמן שלא תכלה רגל מן השוק. [מ"ב (שם)]. וי"א שבאופן זה כיון שאין היכר לבני רה"ר דוקא אם בני הבית נעורים יכול לברך על הדלקה, אבל אם ישנים לא יברך לברך. ועל כן אם בא לביתו בשעה מאוחרת בלילה ומצא בני ביתו ישנים מן הנכון שיקצו כדי שיוכל להדליק בברכה. [מ"ב (שם) עיי"פ המ"א (סי' ט)]. וי"א שהנוהג לברך אף כשבני ביתו ישנים אין מוחזין בידו. [שעה"צ (אות יז) עיי"פ הח"מ], ולמעשה מנהג לברך אף באופן זה. [הגר"ח זצ"ל (מבית לוי ח"י עמי' ב)].

והמדליק בחוץ י"א שאינו מברך. [כן נ"ר מסקנת הפר"ח (שם) שדוקא המדליק בפנים (אחר הזמן) מברך]. וי"א שמברך [כן משמע מסתימת השו"ע דבכל גוונא מברך. וכן נ"ר מהמ"א (סי' ט) בדעת השו"ע. וכן הביא המגיד משנה שיש סוברים שגם המדליק בחוץ מברך והביאו הפר"ח (שם)], וכן המנהג בתנאי שיש עוברים ושבים (ומסתבר שבני ביתו גם מועילים לה). [הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ד עמי' פא)].

עבר הלילה ולא הדליק
אם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. [שו"ע (שם) אות א]. ובלילות האחרים ידליק מספר נרות כמו שאר בני אדם. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ב)].

ערב שבת

תפלת מנחה לפני ההדלקה
בערב שבת נכון לכתחלה להתפלל מנחה ותחלה ואח"כ להדליק. [מ"ב (סי' א)]. ובאר בשעה"צ (אות ז) דמכיון שמדליק בעוד היום גדול, ע"כ סומך על הקולא דמפלג ולמעלה נוכל להשוותו כמו לילה, ואם כן אין יתפלל אחר כך מנחה, ומ"מ בדיעבד לא מעכב, עיי"ש].

כדי הדלקת הנרות
ערב שבת מדליקין נר חנוכה תחילה ואח"כ נר שבת. [שו"ע (סי' תרע"ט)]. ואם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק של חנוכה אחר כך. וכל זה באיש המדליק, אבל אשה המדלקת כיון שהמנהג שמסתמא מקבלת שבת בהדלקתה, לא תדליק שוב של חנוכה, אלא תאמר לאחר להדליק והוא יברך אקב"ו להדליק, אבל ברכת שעה נסים וכן שהחיינו ביום א' יכולה לברך בעצמה. [מ"ב (שם) סי' א].

זמן ההדלקה
מדליקין נ"ח בערב שבת בעוד היום גדול (ומ"מ מברך עליהם כמו בחול). [רמ"א (סי' תרע"ט)]. ודוקא אחר פלג המנחה שהוא שעה רביעית קודם הלילה. [מ"ב (שם) סי' א].

להסמיך ההדלקה לשקיעת החמה
במקומות שנוהגים להדליק נרות שבת בכל שבתות השנה מוקדם. י"א דבערב שבת זו יאחרו הדלקת נרות שבת כדי להדליק נרות חנוכה עשרים וחמש דקות קודם השקיעה. [הגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד)]. ובלוח אר"י הגרי"מ כתב כך למי שיש לו כמות שמן מצומצמת, אבל בלא"ה יכול להדליק לפני כך כנהוג]. וי"א שא"צ לשנות מהמנהג שנוהגים כל השנה לענין זמן הדלקת נרות שבת, ועל כן ניתן להדליק נרות חנוכה בכל זמן פלג המנחה, ומ"מ לכתחילה ידליק נ"ח סמוך להדלקת נר שבת. [אג"מ (איו"ח ח"ד סי' ט"ב)]. ומוע"ז (ח"ב סי' קנב) הביא כן בשם זקני ירושלים.

מוצאי שבת

זמן ההדלקה במוצ"ש
במוצאי שבת יש להזדרז להדליק נרות חנוכה, ועל כן אין לאחר תפלת מעריב. [הגר"ח (מעשה רב את ר"ל)]. ומ"מ אין להדליק כלל לפני צאת הכוכבים. [ביאור הלכה (סי' רצג ד"ה שלש כוכבים)]. ועיי' במוע"ז וזמנים (ח"ב סי' קנח) ובשבות יצחק (חנוכה עמי' ענה)]. ועיי' בסמוך.

מהמיר כדעת רבינו תם
המחמיר על עצמו להימנע מעשיית מלאכה במוצ"ש עד זמן של ר"ת, במוצ"ש חנוכה עליו להדליק הנ"ח קודם זמן זה, מחמת שאינו נוהג כר"ת מעיקר הדין. [הגרשז"א זצ"ל (שם פט"ז) אות ט] והגר"ח זצ"ל (שבות יצחק עמי' עה)]. ויש שלא שינו זמן יציאת השבת במוצ"ש חנוכה משאר שבתות. [הגר"ח זצ"ל (שבות יצחק עמי' עה)], אלא שדעתו שזמן דתכלה רגל מן השוק בזמניו ארוך יותר. ועיי' באור לציון (ח"ד פ"ג אות ט) שש"ל שאין לשנות מנהגו לחשוש לדעת ר"ת. וכן דעת האג"מ (ח"ד סי' סב)].

להבריל לפני הדלקת נ"ח
י"א שהבדלה קודמת לנ"ח וי"א שני"ח קודם להבדלה. וכל אחד ינהג כפי מנהג אבותיו. [שו"ע (סי' תרפ"א) אות א]. ומ"מ (שם) בה"ל (שם)]. ומ"מ מנהג בני ספרד להדליק נ"ח בבית הכנסת קודם הבדלה, ובבית מדליקים לאחר ההבדלה. [אור לציון (ח"ד פ"ג אות א)].

כמה נרות מדליקים

מעיקר הדין מספיק כל יום להדליק נר אחד. [מ"ב (סי' תרע"א) סי' ד]].

מהדרין לבני עדות המזרח
מי שיודו משגת להיות מהדר במצוה בלילה הראשון מדליק אחד ומכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבלייל האחרון יהיו שמונה. [שו"ע (סי' תרע"א) אות א]. ולדעת השו"ע (סי' תרע"א) אפי' אם בני הבית רבים לא ידליקו יותר. וכן מנהג בני עדות המזרח. ולדעת זו לא מועיל לכוון שלא לצאת יד"ח עיי' בעל הבית ולהדליק בפני עצמו. [אור לציון (ח"ד פ"ג) אות א].

מהדרין לבני אשכנז
הגה א"ר ד"ה ובוחר הפטור, ופ"מ הגה א"ר ד"ה (הנה)].

י"א שיש הידור מצוה נוסף שכל א' מבני הבית ידליק (לבד מאשתו שהיא כגופו, ולבד מבנותיו). ואם אין ידם משגת כ"כ ידליקו נר א' בכל לילה. וכן מנהג בני אשכנז. ויזהרו ליתן כל אופי נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ט-ט)].

אין יש זמן הרבה

מי שאין לו שום הרבה יתן בחדד שמן כשיעור והמותר יחלק לכולם, שאם יעשה לכולם בשוה לא ידליק אפילו אחד כשיעור. [מ״ב (שם ס״ק ה)]. ואם יש לו שמן בצמצום על כל החי' ימים ולחבירו אין לו כלום, מוטב שידליק בכל לילה א' ויתן גם לחבירו, כי מהדין א״צ אלא אחד. ודוקא שכחירו אינו מבני ביתו או שאינו סמוך על שולחנו, אבל אם הוא מב״ב מוטב שיהיה הוא מהמחדרין. [מ״ב (שם ס״ק ה)].

שני בני׳א להדליק כמנורה אהת

מנורות שיש לחן חי' מיות, מותר להדליק שני בני׳א זה בקצה זה וזה בקצה זה, שהרי רואין שהדלקין שנים, שאליכ׳י מילך כסדר א' אצל חבירו. וכן מנהג העולם. [מ״ב (ס״ק יב)].

להדליק כמה פתילות תוך קערה אהת

מילא קערה שמן הקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי (לפני הדלקתם) כל פתילה עולה בשביל נר אחד. ואם לא אפה עליה כלי, ואם לנר אלה אינה עולה לפי שהוא כמדורה שמתבררת כל הלהבות בפה. [שׁו״ע (סי תרעא סעי ד) ומ״ב (ס״ק יג-יד)]. ולכן יש לזוהר להעמיד הנרות בשורה בשוה, ולא בעגול דהוי כמדורה. [רמ״א (סי תרעא סעי ד)]. ומ״מ אם יש הפסק מחיצה בין נר לנר וכרחב אצבע ביניהן, מותר אפילו לא כפה עליה כלי. [מ״ב (ס״ק יז)].

להדליק בפמזמות

מותר להדליק בפמזמות העשוין קנים קנים ויצאין סביבות בעגול שהקנים חלולין ומחיצת כל קנה מפסיקה בינו לבין חבירו, ואינו נחשב כמדורה, מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו. [רמ״א (סי תרעא סעי ד) ומ״ב (ס״ק יז)]. וצרכים שיהיו מובדלים הקנים אחד מחבירו ורחב אצבע, אבל מה שיש לכל קנה מחיצה בפני עצמה. [מ״ב (ס״ק יח)]. וכל זה אם מדליק בנרות שוה, ואם מלדיק בשמן, כיון שכל כלי עומד בפני עצמו א״צ להרחיק ביניהם. [הגר״ש ואזנר זצ״ל (מבית לוי ח״י עמי ג)].

מ קום ההדלקה

פתח הסמוך לרה״ר / תוך הבית

פתחו פתוח לרה״ר

נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרה״ר מבחוץ משום פרסומי ניסא. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו. ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר. [שׁו״ע (סי תרעא סעי ה)] ומ״ב (ס״ק כא)]. ויש סוברים שאם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח הבית הפתוח לחצר. [באור הלכה (סי תרעא על סעי ה ד״ה פתח החצר) בשם רשׁׁי, הר״ן והאור זוהר. ומשמע מדבריו דכוונתו דיש לצרף עכ״פ שיטות אלו]. והעיקר כדעה ראשונה. [שׁו״ע (שם) ומ״ב (שם)].

הדר בעלייה

היה דר בעלייה, שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. [שׁו״ע (סי תרעא סעי ה)]. אולם הדרים רבנן בן קומות שהדירות פתוחות לחדר המדרגות, אין דינם כדרים בעלייה. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות ד)]. ולענין מקום הדלקה יעויין להלן.

להדליק בפנים

בשעת הסכנה שאינו ראשי לקיים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו. [שׁו״ע (סי תרעא סעי ה)]. ואף בזמננו דלא שכיח חשש סכנה כשמדליק בחוץ, יש להדליק בפנים. [רמ״א (שם סעי ז), ערוה״ש (אות כד) והגרשׁז״א זצ״ל (שבות יצחק פ״ב אות ד)]. ומ״מ אם יש לו חלון סמוך לרה״ר נכון שידליק שם, אם לא דשכיח הדיקא על ידו זה. [מ״ב (סי תרעא ס״ק לח)].

וכל זה כשרו בדין העכו״ם, אבל בארץ הקודש שדרים בין יהודים יש אומרים שמי שכול להדליק בחוץ יש לו להדליק בחוץ כתקנת זו״ל. [הגרשׁז״א זצ״ל (קובץ תשובות ח״א סי סז)]. ואם יש חשש שיכבו הנרות יתנם בזכוכית. [שאלת יעביץ (ח״א סי קמט)]. ויש נוהגים להדליק בפנים אף באר״ל. [נתי בירוה״ש (שם), בדבר יהושע (ח״א סי מרח״ב סי קא), בארחות רבנו (חי״ע עמי יב) ובשבת הלוי (ח״י סי פד)].

להדליק בתוך הבית (לדעת המחמירים לעיל)

אפילו לדעת הסוברים שאף בזמננו יש להדליק בפתח החצר הפונה לרה״ר, מ״מ אם הדליק בתוך הבית יצא בדיעבד. [אגמ״ (ח״ד סי קה), הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות טז) והגרשׁי״ק זצ״ל (ארחות שבת ח״ג עמי י). ועיי בשפת אמת (שבת כב: על תוס׳ ד״ה תוס׳ דאי דו״ה שם בגמ׳ ת״ש)].

חצר ופתח הבנין

דין החצר בזמננו

יש אומרים לדונקא החצר צדק זמנם דינם כחצר כי עמדו בעיקר לתשמש הבית, לטחינה, אפייה, שטיחת פירות ושאר צרכים, ופעמים שהיו אוכלים וישנים שם, אבל בזמננו שאין החצרות עשויות אלא לאויר, אין דינן כחצר לענין נ״ח (וכן לענין עירובין ומוזוה), ועל כן אין להדליק בפתח החצר, אלא בחלון הפונה לרה״ר. [חזו״א (או״ח סי סה ס״ק נב סי צ ס״ק כג וי״ד סי קסח ס״ק ה) וארחות רבנו (ח״ג עמי ג)]. וי״א שאין דין תשמישי דירה בחצר לענין חנוכה, ועייכ אפי׳ חצרות של זמננו שאין משתמשים בהן תשמישי דירה, דינן כחצר לענין נ״ח.

[הגר״ו זצ״ל (שבות יצחק חנוכה עמי ד-ו), הגרשׁז״א זצ״ל (מעדני שלמה עמי קח) והגרשׁי״א זצ״ל (שבות יצחק חנוכה עמי ז)].

חצר שאין לה מחיצות

חצר שאין מחיצותיה גבוהות עשרה טפחים, או שהן תלויות באויר וגבוהות מקרקע החצר שלשה טפחים, י״א שאין דינה כחצר. [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי ס סג)]. ואם היא מוקפת מחיצות אפילו רק בגי רוחותיה דינה כחצר, ויש להדליק בפתח הנמצא בא׳ מגי רוחותיה. [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה שם עמי ט)].

חדר מדרגות (מקום ההדלקה בבנין מגורים)

י״א שלדעת הסוברים שחצרות שלנו אין דינן כחצר של זמנם, ה״ה שחדרי מדרגות אין דינם כחצר, ועל כן אין להדליק בפתחם נ״ח, אלא יש להניחם בחלון שבבית הפונה לרה״ר. אלא שחצר, ואם הוא מעל כ׳ אמה מהר״ר, ידליק בפתח ביתו הפתוח לחדר המדרגות (ועיי עוד להלן בדיני הדלקה בחלון). [הגרח״ק שליט״א (ארחות רבנו ח״ג עמי יא) והגרנין זצ״ל (חוט שני חנוכה עמי שז)]. וי״א שחדר מדרגות דינו ככניסה לבית, ועייכ הדר בבנין מגורים (פרטי או משותף) ידליק בפתח הבנין הפונה לרה״ר. [הגרשׁי״ק זצ״ל (ארחות רבנו ח״ג עמי ח אות כד ועמי יא ואתו כח)]. וכן דעת הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות ד הנה ה) והגרשׁי״א זצ״ל (שבות יצחק חנוכה פ״א עמי ז) משום שדינן כחצר. **שביל שלפני הכניסה**

אם יש שביל המוליך מהר״ר עד פתח הבית, ידליק בראש השביל, אע״פ שאין יש צורת הפתח. [הגרשׁז״א זצ״ל (הרכ״ש פ״יד אות ד)]. ואילו אם הבדל כ״כ בפרטוס בין פתח הבית לפתח השביל ידליק בפתח הבית, דלא אמרו פתח החצר אלא כבה״ה דהוה פרסומי ניסא טפי. [הגרשׁז״א זצ״ל (שם פ״יד סוף הגה ח)]. וי״א דבכל אופן יש להדליק בפתח עצמו (אא״כ עושים שימושם בשביל, כגון העמדת עגלות וכדו׳). [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי פא)].

כניסה המחושפת לכמה כניסות של הבנין

בנינים המחוברים יחד ויש להם כניסה משותפת מרה״ר לרחבה שלפני הבנינים, ושם יש לכל בנין כניסה נפרדת, יש להדליק בפתח הכניסה הנפרדת של כל בנין, כיון שהוא נראה עיקרי ומיוחד לבנין זה. [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי סא)].

מגרש חניה

מגרש חניה השייך רק לאנשי הבית, י״א שאינו נחשב לחצר, כיון שאין עיקר שימושו לכניסה ויציאها. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד הגה 15)]. וי״א שדינו כחצר וצריך להדליק בפתחו. [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה פ״יד עמי ט-ט)].

מגרפתת הפונה לרה״ר

מגרפתת הפונה לרה״ר (ואין לה פתח לחוץ), יש אומרים שרשאי להניח הנרות על המעקה ואינו צריך להניחם סמוך לפתח המגרפתת. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות ב)]. וי״א שעדיף להדליק בפתח הבית הפתוח למגרפתת מבחוץ בצד שמאל כדי שיהא מוקף במצות, אא״כ יש פרטוס וכו׳ כשמדליק על המעקה. [הגרשׁי״ק זצ״ל והגרנין זצ״ל (חוט שני עמי שח). ושור׳י שדעת הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה) שאין הדלקה במגרפתת בכלל אין המגרפתת בכלל מקום הדלקת].

גדר פתח

לענין הפתח שמדליקין בו נ״ח, א״צ שיהיה בו צורת הפתח, אלא די בזה שניכר שנכנסים דרכו לחצר. [הגרשׁז״א זצ״ל (מעדני שלמה מועדים עמי קט) והגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי פ)]. ויש מי שאומר שבעינין צורת הפתח (כמו לענין מוזוה). [הגר״ו זצ״ל (תשובות והנהגות ח״ב סי שבת אות ב)].

הדלקה בחלון

במקום שנוהגים להדליק בפנים

הנוהג להדליק בפנים ידליק בחלון. ואם הוא גבוה למעלה מכ׳ אמה מהר״ר (לגר״ח נאה כ- 9.60 מטר, ולחזו״א כ-11.52 מטר), י״א שעדיף להדליק בפתח דירתו (חי״א לכלל קנד אות טז) ומ״ב (סי תרעא שעח״א אות מב)], וי״א שעדיף להדליק בחלון, משום שעכ״פ יש היכר קצת לבני רה״ר. [פמ״ג (שם מ״ז ס״סיק ה)]. וכן לעקר. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות ה)].

במקום שנוהגים להדליק בחוץ

י״א דכיון דעיקר תקנת זו״ל להדליק בפתח הבית, אין להדליק אלא בפתח ביתו, אף באופן שאם ידליק בחלון או במגרפתת יהיה יותר פרסומי ניסא. אמנם אם מפתח ביתו לא יראו בכלל הנרות לבני רה״ר, יש להדליק בחלון ביתו במקום שיראו בני רה״ר. [הגרנין זצ״ל (חוט שני חנוכה עמי שו-שז)]. וי״א שבאופן שיש יותר פרסומי ניסא בחלון יש להדליק שם.

[החזו״א (ארחות רבנו ח״ג עמי יב) ובשבת הלוי (ח״ו סי פד)].

החלון הוא מעל כ׳ אמה ויש בנינים ממוזל

מי שגר בקומה גבוהה והחלון הוא למעלה מכ׳ אמה, אם יש בנינים גבוהים ממול והשכנים רואים הנרות דרך החלון, י״א שאפשר להדליק שם אם יש שכנים מסובב בבתים הגבוהים. [בשבת הלוי (ח״ד סי ז)]. ויש מסתפקים בזה כיון שסוף סוף אין זה בגדר רה״ר. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד הגה ג)]. וי״א שבאופן זה עדיף להדליק בפתח הדירה לחדר המדרגות. [הגרשׁי״א זצ״ל (טובך יביעו ח״ב סי לו)]. וכן דעת הגרנין זצ״ל (חוט שני עמי שז) דבהכ״ג עדיף להדליק בפתח הדירה. ועיי בארחות רבנו (ח״ג אותיות כו- כח) בשם החזו״א].

להדליק על הסורגים שבהלון

סורגים שיש להם בטן שהם משופעים כלפי חוץ, יש אומרים שאין להדליק עליהם כי אינם חלק מהבית אפילו כשמשתמשים בהם. ומכל מקום אם מדליק על הסורג בתוך טפח לחלון שפיר דמי. [ועיין להלן לענין דין ״טפח הסמוך״ בחלון]. [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי סז ואשרי האיש פלי׳ה אות יז)]. וי״א דסורגים הם חלק מן הבית אם משתמשים בהם. [הגרשׁז״א זצ״ל (שם פ״יד הגה ה) והגרנין זצ״ל (חוט שני ח״ד עמי שח אות ז)].

גובה מקום הנחת הנרות

מעל שלשה טפחים

מניח הנרות למעלה מג׳ טפחים (לגר״ח נאה כ- 24 ס״מ, ולחזו״א כ- 28.8 ס״מ). [שׁו״ע (סי תרעא סעי ה)], דכל למטה מג׳ כאלו הניח בקרקע ואין ניכר שבעה״ב הניחו שם, ומ״מ כביעבד יצא. [מ״ב (סי תרעא ס״ק כז)].

למטה מעשרה טפחים

מצוה להניח נ״ח למטה מ״י טפחים (לגר״ח נאה כ- 80 ס״מ, ולחזו״א כ- 96 ס״מ). [שׁו״ע (סי תרעא סעי ו)]. כי יש יותר פרטוס הנס כשהוא למטה, דדבר העשוי לאור אין דרך להניחו במקום כ״כ נמוך. [מ״ב (ס״״ק כז)]. ובדיעבד אם הניחם למעלה מ״יט, יצא. [שׁו״ע (שם)]. והא דאין העולם נוהרין בזה, משום שיש סוברים שעשויי שהורגלו להניח בפנים (עיי הפרטים בזה לעיל), אין קפידא בזה, אכן המדקדקין נוהגים להקפיד בזה. [מ״ב (ס״״ק כז)].

מירדת הגובה, מהמנורה או מהשלבת

אף בנרות שווה ארוכים, כל שמקום הלהבה הוא למעלה מכ׳ אמה, פסולה. [שעה״צ (אות לג)]. והי״ו לענין למעלה מעשרה ולמטה משלשה טפחים. [כה״ח (סי תרעא אות ג)]. והגרשׁז״א זצ״ל (שם פ״יד הגה יג)]. ומ״מ עדיף שלא יניח המנורה על הארץ ממש אף אם היא גבוהה ג״ט, דנראה כמדליק להאיר את רה״ר, אלא יניח דבר מה תחתיה שיהא ניכר שהוא למצות נ״ח. [הגרשׁז״א זצ״ל (שם הגה יג)].

חלון למעלה מעשרה טפחים

אם דר בעליה מניחה בחלון שהוא לצד רה״ר, אפילו אם החלון גבוה יותר מ״יט מקרקעית העליה. ואם יש לו שני חלונות אחד למעלה מ״יט ואחד למטה מ״יט ודאי יניחנה בחלון שהוא למטה מ״יט. [מ״ב (ס״״ק כז)].

אם מניח למעלה מכ׳ אמה לא יצא. [שׁו״ע (שם סעי ו)]. אפילו לקחה כך דלוקה והניחה למטה מכ׳, לא יצא, דהדלקה עושה מצוה. [רמ״א (שם)]. וחזור להדליק בברכה. [מ״ב (ס״״ק טז)].

ביתו כשיפוע ההר

אם ביתו נמצא בשיפוע ההר, וביתו למעלה מעשרים אמה, אך במרחק מביתו עדיין הנרות ניכרים הליטב ומשם הם בתוך כ׳ אמה, שפיר דמי דנחשב תוך כ׳ אמה. [הגרנין זצ״ל (חוט שני חנוכה עמי שז)].

הכביש גבוה מהרהוב

אם עד הקרקע מביתו לגינה יש יותר מכ׳ אמה, ומהכביש (שהוא יותר גבוה) יש פחות מכ׳ אמה, נחשב כהדליק תוך כ׳ אמה. [הגרנין זצ״ל (חוט שני חנוכה עמי שז)].

טפח הסמוך לפתח

מצוה להניח נ״ח בטפח הסמוך לפתח (לגר״ח נאה כ- 8 ס״מ, ולחזו״א כ- 9.6 ס״מ). [שׁו״ע (סי תרעא סעי ז)], שאם ירחיקנה רחוק מהפתח אינו ניכר שבעל הבית הניחו שם. [מ״ב (ס״ק לא)].

למצוה או לעיכובא

יש אומרים שטפח סמוך לפתח מעכב אפילו בדיעבד, וצריך לחזור ולהדליק (ואע״פ שכתוב דמצוה היא, מצוה לעיכובא היא). [הגרשׁי״א זצ״ל (פניני חנוכה עמי פט)]. ויש אומרים שבכל אופן אין דחבר מליכב. [נרה״ש (סי תרעא סוף אות יא) והגרשׁז״א זצ״ל (שלמי מונעד עמי קצא)]. ולמעשה כל שניכר שהנר שייך לאותו פתח יצא. [הגרח״ק שליט״א (נר חנוכה פ״יד הגה לג)].

מדליק בפנים

במקומות שמדליקין בפנים ואין היכר לבני ר״ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח, ומ״מ יש נוהגים להדליק בטפח הסמוך לפתח (הדירה) כמו בימיהם ואין לשנות, אא״כ רבים בני הבית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד למעבר הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין. ומ״מ יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה, כי אז לא יהיה היכר כלל, ואף כי אין היכר רק לבני הבית, מ״מ היכר קצת מיהא בעי. [רמ״א (סי תרעא סעי ז)]. ומ״מ אם יש לו חלון (שהוא נמוך מכ׳ אמה מהקרקע) הסמוך לרה״ר נכון יותר שיניחנו שם, כדי שיהיה היכר לבני ר״ה ויתפרסם הנס, אם לא במקום דשכיחא הדיקא על ידי זה. [מ״ב (ס״״ק לח) ושעה״צ (אות מב)].

רבים מדליקים כאותו פתח

רבים המדליקים בפתח אחד, רשאים להניח הנרות זה בצד זה (בהפסק הראוי) אף שרק רותויו של הראשון הם בטפח הסמוך לפתח. הואיל וניכר הדבר שכולם שייכים לפתח זה. [הגרשׁז״א זצ״ל (הליכ״ש פ״יד אות א)].

מקום ההדלקה בחלון (אם בעינין טפח סמוך לו)

יש אומרים דאף בחלון שייך דין של ״טפח סמוך לפתח״, ועל כן מהני להניח הנרות חנוכה בטפח הסמוך לחלון מבחוץ. [הגרשׁי״א זצ״ל (שבות יצחק חנוכה)]. ויש אומרים דדין טפח הסמוך נאמר רק בפתח הבית שהוא מקום מעבר הבית, ולכן כולל גם את הסמוך לפתח, מה שאין כן חלון הוה פתח פנים משום שהוא לרשות הרבים, ולכן אין להדליק בטפח הסמוך לחלון מבחוץ. [הגרנין זצ״ל (חוט שני ח״ד עמי שז)]. והכלי מסתבר.

פתח שיש בו מזוזה

מצוה להניח נר חנוכה בטפח הסמוך לפתח משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל.
[שׁו"ע (סי' תרעא סעי' ז)].
מיהו בדיעבד אם הניח מימין יצא.
[מ"ב (סי"ק לג)].
ואף אם הדליק כבר חברו שם ידליק גם הוא בצד שמאל.
[הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות א)].

פתח שאין בו מזוזה

אם אין מזוזה בפתח, מניחו מימין, דכל מידי דמצוה ימין עדיף, ועוד כי יש יותר פרסומי ניסא כי הכל פונים לצד ימין.
[שׁו"ע (סם ומ"ב (שם)].
ויעשה כן גם אם כבר דולקים שם נרות של אחרים.
[הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות ג)].

רבים ממדליקים באותו פתח

רבים המדליקים בפתח אחד, ואין צד שמאל של הפתח מספיק לכל הנרות (כגון בפתח בנין של ישיבה וכדו') רשאין להניחם גם בצד ימין, כי הדין שני"ח יש להניחם בצד שמאל אינו אלא הידור, אבל מעיקר הדין כל שר"י לשייכו לפתח מועיל.
[הגרשז"א זצ"ל (שם הגה א)].

המדליק כמרפסת

יש מסתפקים אם המדליק במרפסת (ע"י בזה לעיל) יניח הנרות בימין המעקה, או שיכול להדליק בכל מקום שירצה.
[הגרשז"א זצ"ל (שם הגה ג)].

מקום הנחת הנרות בשבת

מקום שיש בו רוח

בליל שבת צריך ליתן שום דבר, לחוץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא תכבה הנרות כשפותחתו ונתעלז.
[שׁו"ע (סי' תרפ סעי' א)]
ואף שגם בחול יש להיזהר בזה כדי שלא יכבו הנרות, מ"מ בשבת צריך זהירות יתירא.
[מ"ב (שם סי"ק א)].

אין משום פס"ר שייכבו

דוקא במקום שמדליקין הנרות נגד פתח הבית מבפנים יש לחוש שייכבו הנרות, כי הוא פסיק רישא, אבל כשנפתחת הדלת אין משום פסיק רישא שייכבו הנרות, כגון שאינו מכוון כנגד החצר או ר"ה, אין חשש.
[מ"ב (שם סי"ק ב)].

קביעת הנרות בודלת

עערב שבת אסור לקבוע הנרות בודלת עצמה אחורי הדלת.
[שׁו"ע (סי' תרפ סעי' ב) ומ"ב (סי"ק ה)].
שעפתיחתו ונקרב השמן לנר או מרחיקו ויש בזה משום מכבה או מבעיר, ואף על גב דאינו מכוין לזה הוא פסיק רישא.
[מ"ב (סי"ק ד)].

סדר הדלקת הנרות

הדלקת נר הימני

יתחיל להדליק בליל ראשון בנר הימני ימיני, ובליל ב' כשיוסיף נר א' סמוך לו ותחיל ויברך על הנוסף, והוא יותר שמאלי, כדי להנפות לימין, וכן בכל לילה. נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס.
[שׁו"ע (סי' תרעו סעי' ה)].
ואין חילוק בין שמניח מימין הפתח ובין שמניח משמאל הפתח תמיד יתחיל הברכה בנר הנוסף
[מ"ב (סי"ק ט)].
וי"א שאם מונח בימין הפתח אזי צריך להתחיל תמיד בנר הימני שהוא סמוך לפתח והולך מימין לשמאל, ואם מניח הנרות בשמאל הפתח צריך להדליק ג"כ תמיד תחילה הנר הסמוך לפתח והולך ומדליק משמאל לימין.
ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.
ונכון לסדר כולם בתוך חלל הפתח שיהיו כולם שוין בטפח הסמוך לפתח.
[מ"ב (סי"ק ט)].
ולמעשה אין נ"מ בכל זה בעצם המצוה, כי בכל אופן יוצא יד"ח לכל הדעות, כי כל זה הוא רק לענין לכתחלה באיזה מקום נכון יותר להתחיל להדליק ממנו.

וכל א' יעשה כמנהגו.
[בה"ש (שם ד"ה כדי לפנות)].

מדליק בחלון

כשמדליק בחלון או בחלל הפתח או בבהכ"נ וכדו', בליל ראשון ידליק בתחלה בנר היותר ימיני ובליל שני ביותר שמאלי וכן בליל ג' וד' עד יום שמיני הכל ידליק בנר הנוסף ואח"כ פונה והולך לצד ימין, ובכל זה ירחיק א"ע לצד שמאל בעל הדהלקה כדי שיגעו בר תחלה ולא יצטרף להעביר על המצוה.
ולדעת הי"א הני"ל גם בזה יברך תמיד על נר הראשון שהוא עיקר המצוה.
ונראה דבזה יעמיד הנר הראשון לצד שמאל ואח"כ בכל יום מוסיף והולך לצד ימין וההדלקה יהיה תמיד בנר שעומד בצד שמאל כמו שכתבנו ופונה והולך לצד ימין.
[מ"ב (סי' תרעו סי"ק יא)].

חלוץ עם זכויות שאינה שקופה

חלון שאין הזכוכית בו שקופה, אם ניכר מבחוץ שיש שם נרות, אפילו אם אינו ניכר מספר הנרות, בדיעבד יוצאים ידי חובת המצוה.
[הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האישי פל"ה הגה עג) והגר"ק זצ"ל (נר חנוכה פ"ג אות ל)].

הדלקה מפני החשך

הצר או בית שיש להם שני פתחים

חצר או בית שיש להם שני פתחים משתי רוחות, צריך להדליק בשניהן מפני החשך (שיאמרו בני עירו כמו שלא הדליק בפתח זה באחר נמי לא הדליק).
ואם שני הפתחים ברוח א' (והם בבית א' די לו בא' מהם).
[שׁו"ע (סי' תרעא סעי' ח) ומ"ב (סי"ק כ-גא)].
וע"י בשעה"צ (אות נז)].
אבל אם הם בב' בתים או שבית א' חלוק מתוכו והם של אדם א', י"א שצריך להדליק בשניהן משום חשך שיחשדו ששני בני"א דרים שם, ויש מקילין בשניהם שייכיין לאדם א'.
[מ"ב (סי"ק נג)].

ברכה על הדלקה מפני החשך

כשמדליק בשני פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה.
[רמ"א (שם)].

הדלקה מפני החשך בזמננו

בזמן הזה שרבים ממדליקין בפנים ממש, ואין היכר לבני ר"ה ככל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים.
[רמ"א (שם סעי' ו) ומ"ב (אות נד)].
והדין כך אף לנוהגים בזמנינו להדליק בפתח הבית.
[הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ג אות יא)].

הברכות על נרות חנוכה

כמה ברכות מברכים

המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות: להדליק נר חנוכה, שעשה נסים ושהחיינו.
[שׁו"ע (סי' תרעו סעי' א)].
ומליל שני ואילך מברך שתיים: להדליק ושעשה נסים.
[שׁו"ע (סי' תרעו סעי' ב)].
ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק דבעינן שיהיו הברכות עובר לעשייתן.
[רמ"א (סי' תרעו סעי' ד)].

נופה הברכות

דעת הש"ע (סי' תרעו סעי' א) שמברכים "להדליק נר חנוכה".
ודעת שאר הפוסקים שמברכים "נר של חנוכה".
ויאמר "שלחנוכה" במילה אחת ולא "של חנוכה" שתי מילות.
ומי"מ העולם אין נוהגין להקפיד בזה.
[מ"ב (שם סי"ק א)].
כמו כן יש לומר "בזמן הזה" ולא "ובזמן".
[מ"ב (שם)].
והגיענו "לזמן הזה" הלמ"ד בחיר"ק ולא בפתי"ח.
[מ"ב (שם)].

אבל בברכת שהחיינו

אבל מברך בביתו ברכת שהחיינו (אבל לא בבית הכנסת).
[מ"ב (סי' תרעא סי"ק מד)].

שכח לברך על הדלקה

הדליק נר חנוכה ושכח לברך על ההדלקתה, ורק קודם שהדליק שאר הנרות נזכר דעדיין לא בירך, י ש לו לברך כל הברכות.
ואם נזכר לאחר שהדליק כל הנרות אין לו לברך ברכת להדליק רק ברכת שעשה נסים.
[מ"ב (סי' תרעו סי"ק ד) ע"פ הרע"א].
אולם אם קודם שהדליק הנרות הנוספים כבו הראשונים לא יברך להדליק נר של חנוכה אלא שעשה הנסים ושהחיינו.
[שע"ת (סי' תרעו אות ח)].

שכח לברך שהחיינו

אם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או בשאר הלילות.
[שׁו"ע (סי' תרעו סעי' ב)],
בשעת ההדלקה.
אם נזכר אחר ההדלקה אינו מברך בלילה זו עוד.
[מ"ב (סי"ק ב)].
אמנם אם אירע זה בליל שמיני וממילא יתבטל לגמרי ברכת שהחיינו, צ"ע אם יברך אפי' לאחר ההדלקה.

[שע"ת"צ (אות ג)].
אלא דסותר דבריו בסי"ק ד' ססתם כהרע"א שמברך אפי' שלא בשעת הדלקה.
וע"י משי"כ בשמעתא עמיקתא גליון קכ"א].

בירך ואח"כ הזדמנו לו נרות להידור מצוה

הדין והדליק נר א' בלילה השני (או בשאר הלילות) ואח"כ הזדמן לו עוד נר, ידליק הנר הנוסף ללא ברכה אפי' לא היתה דעתו ומתלה רק על נר א' ואח"כ נדמנו לו השני, כי ע"פ הדין אין חיוב רק נר א' והשאר הוא משום הידור מצוה כני"ל.
[מ"ב (סי' תרעב סי"ק ו). וע"י משי"כ

בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ג].

בירך על ההדלקה בבית הכנסת

מי שבירך על הדלקה בבית הכנסת, כשחוזר ומדליק בביתו אינו מברך ברכת שהחיינו, אם לא שמדליק להוציא אשתו ובני ביתו.
[מ"ב (סי' תרעא סי"ק מה)].

אמירת הברכות בהדלקה על ידו שליח

המדליק נרות חנוכה על ידי שליח אין השליח יכול לברך,
אא"כ המשלח נמצא שם ושומע הברכות מהשליח.
[מ"ב (סי' תרעא סי"ק ט)].
ודעת האג"מ (וא"ח סי' קפ) דאם מדליק עבור איש יכול לברך "להדליק נר חנוכה", אבל כשמדליק עבור אשה אינו מברך כלל (אא"כ שומע ממנו הברכות).
ועיי"ש שמשמע דאף כשהמשלח ניגע לביתו אינו מברך שאר הברכות.
אולם במקראי קודש (חנוכה סי' כג) כתי' דשעשה ניסים ושהחיינו המשלח מברך.
וע"י באור ציון (ח"ד פמ"ו אות ח)].

בירך על נרות חנוכה במוצי"ש ונזכר שעדיין לא הבדיל

בירך על נרות חנוכה במוציא שבת, וטרם שהתחיל להדליק נזכר שלא הבדיל לא בתפלה ולא על הכוס, יהרהר "ברוך המבדיל בין קדש לחול" וידליק כל הנרות ואח"כ יבדיל.
נע"י בא"א מבוטשאסי (ר"ט סעי' ז) דמהני להרהר "ברוך המבדיל".
וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קס"ג].

לפטור חנוכה"ש בברכת שהחיינו

ברכת שהחיינו על הדלקת נ"ח פוטרת ברכת שהחיינו על חנוכה חדשה.
[שבת הלוי (ח"ד סי' כה)].
ויש סוברים שלכתחלה יש להקפיד לברך עליה בנפרד.
[מנח"ש (סי' כ אות ב)].
ואם בירך על ההדלקה וכוון שלא לפטור חנוכה, צריך לחזור ולברך, דמהני הגבלת ברכתו כמבואר בכת"ס (סי' כג).
וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד].

אמירת הנרות הללו

אחר שהדליק נר ראשון שהוא העיקר, אומר: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות וכו'.
[שׁו"ע (סי' תרעו סעי' ד) ומ"ב (סי"ק ה)].
ויגמרו להדלקות בעוד שאומר הנרות הללו וכו'.
ומי"מ גם האומר הנרות הללו לאחר שגמר להדליק נוהג כדין.
[מ"ב (שם)].

להלק הדלקה לכמה אנשים

מי שהתחיל להדליק נ"ח, לכתחלה עליו לגמור ההדלקה.
[מ"ב (סי' תרעא סי"ק מח-טט)].
ומי"מ ששזדמנו לו איזה דבר נחוץ לאחר שהדליק אחד מהן, יוכל אחר להשלים בשבילו את שאר הנרות.
[מ"ב (סי"ק מט)].
ולכתחלה אין לתת לקטנים אפילו בגיל חינוך להדליק שאר הנרות, חוץ מהשמש שרשאים להדליק אף לכתחלה.
[בן איש חי (פרי יושב – הל' חנוכה אות יח), כה"ח (סי' תרעא אות פג) ואור לציון (ח"ד פמ"ב אות ב)].

שיעור הנרות

צריך לתת שיעור שמן עד שתכלה רגל מן השוק והוא כחצי שעה (לאחר צאת הכוכבים).
[שׁו"ע (סי' תרעב סעי' ע)].
ובזמננו כיון שזמן כלות הרגל מן השוק מאוחר מבזמן הזי"ל, נכון ליתן שמן בנר שיהא ראוי לדלוק זמן רב, ולא חצי שעה בלבד.
[הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פט"ו

אות ח)].
וע"י בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שמב אות ד) בשם הגר"י"א זצ"ל שהשיעור תלוי בכל מקום מתי כלה שם רגל מן השוק (דהיינו אנשים העוברים ושבים אחר סניגור החנויות שלהם).
וע"י בריטבי"א (שבת כא: ב) שבאמת נקט כ"ג וע"י בספר חו"ט שני (חנוכה ע"מ שיז) בשם הגר"י"א זצ"ל].

להדליק לפני שנותן שמן כשיעור

יש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה, אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא יד"ח.
[שׁו"ע (סי' תרעה סעי' ב)].
וע"כ צריך לכבותה וליתן בה שמן כשיעור ולחזור ולהדליק בלא ברכה.
[מ"ב (סי"ק ח)].

אין לו נרות או שמן שידלקו חצי שעה

מי שאין לו נרות או שמן כשיעור הנ"ל, ידליק בלא ברכה.
[ביאור הלכה (שם ד"ה כוה השיעור)].

מדליק באיחור

אם הדליק זמן מה אחר הזמן (צאת הכוכבים או שקיעת החמה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ע"י לעיל) אי"צ לתת שמן כ"כ רק עד שתכלה רגל מן השוק.
[שׁו"ע (סי' תרעב סעי' ב) ומ"ב (סי"ק ה)].
אכן כל זה הוא לדין התלמוד שהיה ההיכר לעוברים ושבים, אבל במקומות שההיכר הוא רק לבני ביתו לעולם צריך שיעור הידוע, ואף המדליק אחר שכלתה הרגל מהשוק צריך לתת לו השיעור.
[מ"ב (סי"ק ח)].

לשהות אצל הנרות חצי שעה

יש מי שאומר שעיקר המצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראותם ולשמוח בהם, ולא מספיק שידליק וילך לו למקום אחר.
[מקור חיים (סי' תרעב על סעי' ב)].
אולם סתמות הפוסקים שיש להות צריך לשהות במקום הנרות.
[וכן פסק האור לציון (ח"ד פמ"ו אות ו)].

לכבות הנרות לאחר חצי שעה

אם נתן בה יותר מהשיעור יכול לכבותה לאחר שעבר הזמן.
[שׁו"ע (סי' תרעב סעי' ב)].
וי"א שנוהגים שלא לכבותם אפילו אחר חצי שעה.
[הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"י ע"י ז)].
ויש שלא הקפידו על זה.
[נע"י בארוחת רבנן (סי"ק כ-גא)].
וע"י בשעה"צ (אות נז)].
ויש מי שאומר שעכ"פ יש משום הידור מצוה שידליקו יותר.
[מו"ק (סי' תרעב)].
אולם דעת הדרכ"מ (שם אות א), המ"א (סי"ק ג) ומ"ב (סי"ק ו) שאין משום הידור מצוה ככה"ג.
אלא דמדה המ"א בורות עושה שכשהם ארוכים הם נאים יותר למצוה.
וע"י שבש"ט הלוי (ח"יא סי' קטט אות ג) משי"כ בזה].
ומי"מ אם דעתו לצאת מהבית וחושש להשאיר הנרות ללא פיקוח רשאי לכבותם.

להנות מהשמנו אחר כיבוי הנרות

לאחר חצי שעה רשאי לכבות הנרות (ע"י בזה לעיל) מחמת שאינו מקצה השמן רק מה שצריך לשיעור חצי שעה למצותו.
[מ"ב (שם סי"ק ז)].
ומי"מ לכתחלה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה, משום שיש פוסקים שסוברים שאם נתן השמן בסתם הקצה הכל למצותה.
[מ"ב (שם)].
ואין לטלטל הנרות ממקומן בעודם דולקים אפילו יותר מחצי שעה, מפני הרואים שלא ידעו ויאמרו להשתמש נטלם.
[שעה"צ (אות יב)].
וע"י שבש"ט הלוי (ח"יא סי' קטט אות א) משי"כ בזה].
ולענין תנאי על נותר השמן תוך חצי שעה, ע"י בשמעתא עמיקתא גליון רפ"ט בדיני נותר השמן.

להנות מהנרות לאחר חצי שעה

י"א שיכול להשתמש לאורה לאחר חצי שעה.
[שׁו"ע (סי' תרעב סעי' ב)].
ויש מחמירין שבעוד שהנרות דולקין אין להשתמש לאורן משום הרואים שלא ידעו לחלק בין תוך זמן שיעורו לאחר הזמן.
[מ"ב (שם סי"ק ח)].

כבו הנרות אחר ההדלקה

כבו הנרות אחר ההדלקה

הדלקה עושה מצוה. לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה.
וכן אם לאחר שהדליקה בא עצמנה וכיבה אותה בשוגג, אינו זקוק לה.
[שׁו"ע (סי' תרעג סעי' ב)].
ואם רוצה להחמיר על עצמו ולחזור ולהדליקה, אין לברך עליה.
[רמ"א (שם)].
ומי"מ ראוי לחזור ולהדליקה.
[מ"ב (סי"ק כז)].
ואם כיבה אותה במזיד, חייב לחזור להדליק, ומי"מ לא יברך.
[שע"ת"צ (שם סי"ק לב) בשם פמ"ג].

